

Встановлено, що основними принципами реформування змісту початкової освіти в 90-х ХХ ст. стали гуманізація, диференціація та інтеграція. Їх реалізація мала на меті формування творчої особистості як умови і результату повноцінного процесу навчання. Розроблення нового змісту освіти для початкової школи й розроблення Державного стандарту початкової освіти стало одним із пріоритетних завдань для її реформування у досліджуваний період і принципово значущою новацією в українській освіті. Державний стандарт освіти мав, по-перше, зберегти (забезпечити) єдність освітнього простору України та відповідність загальноєвропейському освітньому простору, а по-друге, мав би забезпечити контроль за якістю освіти, тобто зробити зміст освіти посильним для молодших школярів, унормувати навчальне навантаження учнів і вчителів.

На підставі аналізу законодавчих і нормативних джерел *обґрунтовано* твердження, що у 2000-х роках мережу закладів вищої військової освіти (ВВО) в суверенній Україні було оптимізовано й удосконалено згідно з потребами державної безпеки країни та відповідно до обраного державою вектору на євроатлантичну інтеграцію. З'ясовано і доведено, що внаслідок цього в системі ВВО було створено потужні види (за видами збройних сил) навчально-наукові центри, до складу яких увійшли навчальні підрозділи (факультети, кафедри академії, університети), а отже уможливилось зосередити на єдиних навчальних базах підготовку, перепідготовку та підвищення кваліфікації військових фахівців усіх рівнів військового управління, забезпечити інтеграцію військової освіти та науки, зменшити бюджетні видатки на їх утримання.

Обґрунтовано методологічні засади прогнозування як багатокомпонентної діяльності, спрямованої на вироблення науково обґрунтованої системи прогнозів, що витлумачена як упорядкована, цілісна сукупність компонентів діяльності, функціонування яких забезпечує розроблення обґрунтованих прогнозів щодо формування змісту сучасної загальної середньої освіти.

ТЕНДЕНЦІЇ ТРАНСФОРМАЦІЇ ОСВІТНЬОЇ ПОЛІТИКИ УКРАЇНСЬКОЇ ДЕРЖАВИ У ГАЛУЗІ ШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ (1990-ТІ РОКИ)

Н. П. Дічек, докт. пед. наук, проф.

Доведено, що з початку 1990-х років, завдяки посиленню національно-громадської активності українців (діяльність Руху, письменницької, наукової й журналістської спільнот, окремих патріотів) освітня політика ще Української РСР почала транс-

формуватися із системи стратегічних цілей і програмних дій із забезпечення функціонування та розвитку освіти, що визначалися й формулювалися виключно державною владою, у систему державно-громадського політичного керування стратегічним поступом освіти, насамперед шкільної. Із здобуттям Україною незалежності така трансформація уможливила спрямування змін в освітній політиці у річище національно орієнтованого навчання, виховання й соціалізації молодих громадян в Українській державі. Також *доведено*, що шкільна освітня політика України в перше десятиліття її суверенності заслуговує на амбівалентну оцінку.

До позитивних тенденцій слід віднести: формування нової законодавчої бази, концептуальних (теоретичних і практичних) підходів до організації роботи шкільної галузі відповідно до потреб суспільства суверенної країни; спрямування змін в середній освіті в русло гуманізації, що виявилось насамперед у посиленні індивідуалізації навчально-виховного процесу та позашкільної роботи (розширення можливостей зовнішньої і внутрішньошкільної диференціації, оновлення змісту шкільної освіти (введення варіативного складника) відповідно до потреб українського суспільства, зростання ролі психологічного компонента у реалізації індивідуального підходу до дітей і молоді (введення посад шкільних психологів, розроблення психолого-педагогічної моделі особистості-громадянина України (І.Бех, М.Боришевський). Важливою позитивною тенденцією стало невпинне надання освіти національного за духом і змістом виміру (надання модальності українській мові, введення нових українознавчих навчальних предметів). До стратегічних змін амбівалентного характеру віднесено започаткування формування мережі приватних освітніх закладів, які сприяли й індивідуалізації навчання, запровадженню нових форм, методів і технологій в освіті, але водночас – і розшаруванню учнів за соціально-майновою ознакою.

На підставі аналізу статистичних даних *обґрунтовано*, що до суперечливих і навіть негативних тенденцій, які проявилися в освітній політиці України в 1990-і рр., доводиться віднести низький рівень фінансування галузі державою, що стало перешкодою у забезпеченні належного функціонування навчальних закладів й упровадження важливих новацій. Внаслідок цього в галузі сформувався комплекс невирішених проблем, підсилений об'єктивними виявами соціально-економічної кризи.

Аналіз державної політики України в галузі шкільної освіти в перші роки незалежності, відображеної у документальних джерелах (закони, постанови, розпорядження, інші документальні матеріали), дав підстави висувати, що основна тенденція у розбудові

освітньої галузі – її гуманізація й демократизація – була тісно переплетена з тенденцією реалізації національної ідеї засобами навчання, виховання і соціалізації дітей та молоді. Ґрунтуючись на тезі, що особистість керівника Міністерства освіти, яке є і провідником, і двигуном державної гуманітарної політики, а тому безперечно набуває значення персоналізованого чинника зрушень в освітній сфері, охарактеризовано діяльність керівників освіти (І.Зязюн, П.Таланчук, М.Згуровський, В.Зайчук) незалежної України (1991-1999) із запровадження змін на рівні закладення тенденцій, розроблення стратегій, а також в аспекті додержання спадкоємності в реалізації важливих освітньо-політичних починань (діяльна підтримка освіти обдарованих дітей, збереження національного вектору розбудови освіти, зокрема неперервність у підтримці руху учнівської молоді “Моя земля – земля моїх батьків”, спроби підвищення соціального статусу вчителя).

Аргументовано, що наприкінці 1990-х років у розвитку загальної середньої освіти почали формуватися такі стратегічні тенденції, як інформатизація та комп’ютеризація навчання, запровадження стандартизації рівнів освіти, згортання мережі сільських малокомплексних шкіл, середніх професійних загальноосвітніх закладів, позашкільних навчально-виховних закладів.

ЗАКОНОДАВЧО-НОРМАТИВНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ФУНКЦІОНУВАННЯ ПОЧАТКОВОЇ ШКОЛИ В УКРАЇНІ (початок 90-х рр. ХХ ст.)

Н. Б. Антонець, канд. пед. наук, с. н. с.

Дбаючи про повноцінний політичний, економічний, соціальний і духовний розвиток народу України, Верховна Рада УРСР 16 липня 1990 р. ухвалила Декларацію про державний суверенітет України. У розділі VIII (“Культурний розвиток”) документа вказано, що Україна перебирає до своєї компетенції питання науки, освіти, культурного й духовного розвитку української нації. У зв’язку із здобуттям незалежності в країні почалося реформування освітньої галузі.

У процесі дослідження парадигм розвитку та тенденцій реформування шкільної освіти в Україні у добу незалежності *охарактеризовано* нормативно-правову базу її функціонування, зокрема тих документів, які стали ключовими для початкової школи. *Визначено*, що 23 травня 1991 р. Верховною Радою УРСР було ухвалено Закон “Про освіту”, що підтверджував самостій-